

Position paper Frits van Vugt (praktijkervaringen) t.b.v. Rondetafelgesprek Decentrale rekenkamers, vaste Kamercommissie Binnenlandse zaken, 9 oktober 2019

Introductie

Ik ben zelf lid/voorzitter (geweest) van 10 lokale rekenkamercommissies, waarvan:

- 6 met louter onafhankelijken
- 2 gemengde (onafh./ raadsleden) met ongeveer dezelfde verhouding in samenstelling
- 1 gemengde met 1 onafhankelijke voorzitter en 11 raadsleden
- 1 met louter raadsleden

Opgedane ervaring in diverse rekenkamercommissies

Mijn ervaring met gemengde RKC's is over het algemeen goed. Ik zie geen verschil in kwaliteit van de rapporten (eerder ook al vastgesteld in onderzoek Berenschot).

Maar het blijft een groot dilemma dat er raadsleden in een onderzoekscommissie zitten waarin hun eigen rol (als raad en als raadslid) ook wordt onderzocht. Voor een onafhankelijke voorzitter is het soms een hele toer om 'de politiek' er buiten te houden. Dat geldt zeker als er grote verschillen coalitie versus oppositie zijn.

Een meerderheid aan onafhankelijke deskundige komt de deskundigheid wel ten goede, omdat raadsleden nu eenmaal geen onderzoekers zijn (uitzonderingen daargelaten), en soms niet de skills hebben om onafhankelijk naar 'hun' gemeentebestuur te kijken.

Aan de andere kant heb ik gemerkt dat de aanwezigheid van raadsleden ook een voordeel had omdat ze dicht op het gemeentelijk bedrijf zitten dan een onafhankelijk RK-lid en je daardoor ook meer insite informatie mee krijgt. Kan soms ook opgevangen worden door de griffie-ondersteuning, maar in veel gevallen stelt die weinig voor.

NB. Een RKC met louter raadsleden is nu nog steeds mogelijk, maar dreigt helemaal het gevaar van 'politiek bedrijven'.

Conclusie: het is moeilijk om de beide belangen: a. onafhankelijkheid + deskundigheid en b. betrokkenheid raad houden, goed te verenigen. Maar dat kan wel.

Het nut van het wetsvoorstel

Het wetsvoorstel zorgt voor de volgende veranderingen:

- a. De rekenkamerfunctie wordt afgeschaft, zodat alle lokale rekenkamers zich moeten houden aan de wettelijke minimumvereisten over inrichting en functioneren
- b. De RK's zullen voortaan alleen door onafhankelijke deskundigen worden bememd (dus geen raadsleden meer – hooguit een adviserend lidmaatschap”)
- c. Uitbreiding van de bevoegdheden

Over punt c. lijkt er geen verschil van mening te bestaan. Iedereen steunt deze uitbreiding. Dus alleen al daarom zou het wetsvoorstel door moeten gaan.

Ad a. Afschaffen rekenkamerfunctie

Het is goed dat er wettelijke normen/ regels komen voor de inrichting van de RK. Dat voorkomt dat er lokaal discussies komen die de opdracht, onafhankelijkheid en werkwijze kunnen gaan schaden.

Van alle drie heb ik voorbeelden uit mijn eigen RKC-praktijk:

- een (bijna volledig uit raadsleden bestaande) RKC heeft niet de wettelijke taak meegekregen om de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het “gemeentebestuur” gevoerde bestuur te onderzoeken, maar slechts “het door het college gevoerde beleid en beheer”. Dus hier is geen onderzoek naar de raad zelf mogelijk;
- Ik heb meegemaakt dat de raad een aanpassing van de RKC-verordening aangreep om de RKC aan banden te leggen, door te verordonneren dat de RKC haar rapporten niet meer zelfstandig mocht openbaar maken, maar dit moest aanbieden aan een raadscommissie die zorg zou dragen voor publicatie
- Plus een raad die bepaalde dat de opgevraagde informatie bij derden (zoals gesubsidieerde organisaties) voortaan via het college moest lopen. Dus derden mochten niet rechtstreeks informatie bij de RKC aanleveren.

In mijn ogen mag de positionering van de RK geen speelbal in het politieke krachtenveld worden. Dus is de afschaffing van de rekenkamerfunctie gerechtvaardigd.

Ad b. Raadsleden uit de lokale rekenkamer?

Ik wees op het spanningsveld a. onafhankelijkheid en deskundigheid enerzijds en b. betrokkenheid van de raad anderzijds.

Ik zie eigenlijk maar 2 werkbare opties, beide binnen de Rekenkamer formule:

1. Een **Rekenkamer zoals voorgesteld in het wetsontwerp**. Dat is de meeste zuivere vorm, waarbij de slager (de raadsleden) niet meer hun eigen vlees keuren. Maar dan niet met adviserende raadsleden in de RK. Want dan loop je de kans dat er toch weer de politieke component de RK wordt ingebracht. Zie ook het advies van de Ver. van griffiers die wijst op de dubbelpositie van de adviserende raadsleden. De adviserende rol van de raad kan makkelijk op andere manieren worden ingevuld, bv als begeleidingscommissie (die bv adviseert over het onderzoeksprogramma)
2. Een **gemengde Rekenkamer, maar dan onder de condities zoals verwoord door de NVRR**: meerderheid moet bestaan uit onafhankelijke leden (waaronder de voorzitter). De deskundigheid is dan gewaarborgd, en de kans op ‘politieke spelletjes’ geminimaliseerd. Dan moeten wel goede afspraken worden gemaakt dat de raadsleden onafhankelijk van hun fracties werken. Dit model boet wat in aan belang a., maar lang niet zoveel dan de huidige opties die binnen de rekenkamerfuncties momenteel mogelijk zijn.

Overigens vind ik het barre onzin dat in sommige adviezen wordt gesteld dat als er alleen nog maar onafhankelijke leden in een RK komen dat de afstand tot de raad daarmee te groot wordt. Dat is mij in ieder geval nog nooit gebleken.

Slapende rekenkamers

Lost deze wet de slapende rekenkamers op? Nee, daar is veel meer voor nodig, zoals in andere adviezen al is gesteld. Een versterkte rol van de burgemeester is hier aan te bevelen. Maar het wetsvoorstel lost wel andere problemen op, en dat is winst.